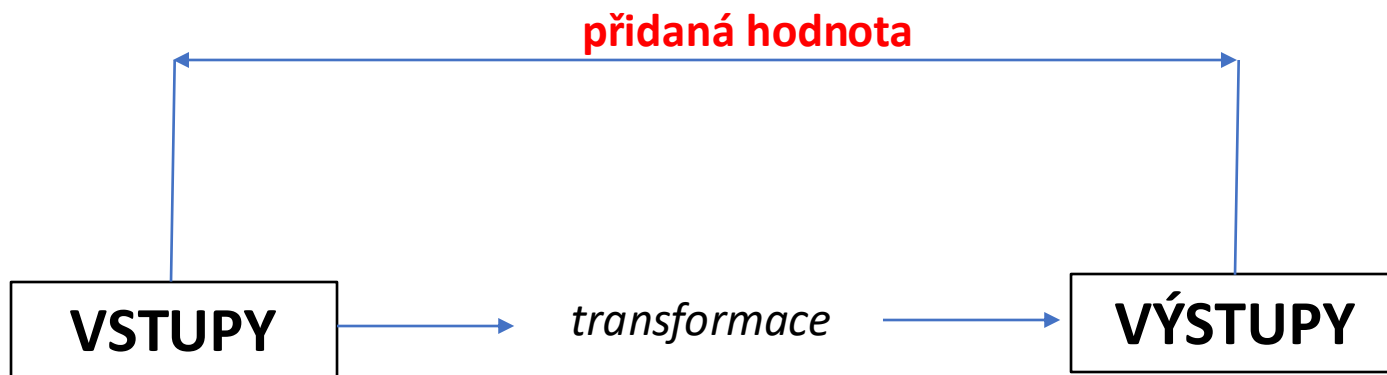

11. Strukturální změny v ekonomice, technologické inovace a dopad na zaměstnanost

prof. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.

90. léta 20. století

90. léta 20. století v ČR

Fundamentální systémová změna, zásadní proměna ekonomického a politického systému

- Liberalizace cen a zahraničního obchodu
- Deregulace ekonomiky
- Desubsidizace ekonomiky
- Privatizace

„Naším záměrem v té době bylo oddělit ekonomiku od politiky“ (Václav Klaus)

Výsledek:

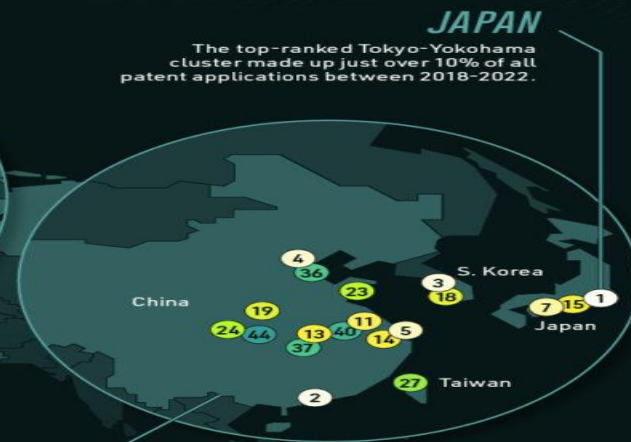
Zvýšení ekonomického růstu z úrovně 73 % HDP vůči průměru EU v roce 1992 na současných 91 %

THE TOP 50 SCIENCE + TECH CLUSTERS

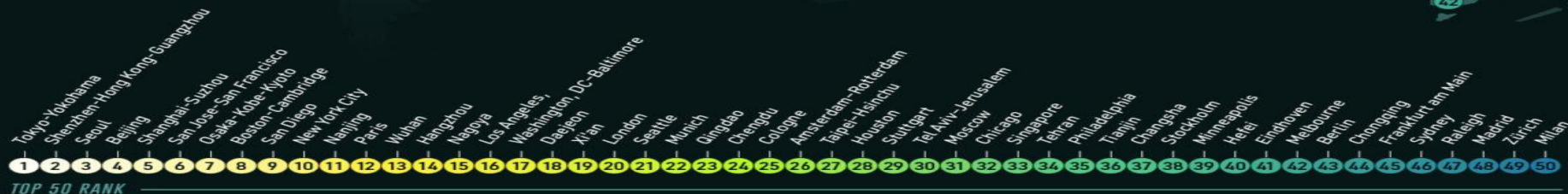
Clusters are ranked by their combined share of international patent applications and scientific publications.*

NUMBER = TOP 50 RANK

CHINA

Every Chinese cluster rose in the rankings compared to last year, with only one (Beijing) falling by one place. China has also overtaken the U.S. as the country with the most clusters in the top 100.

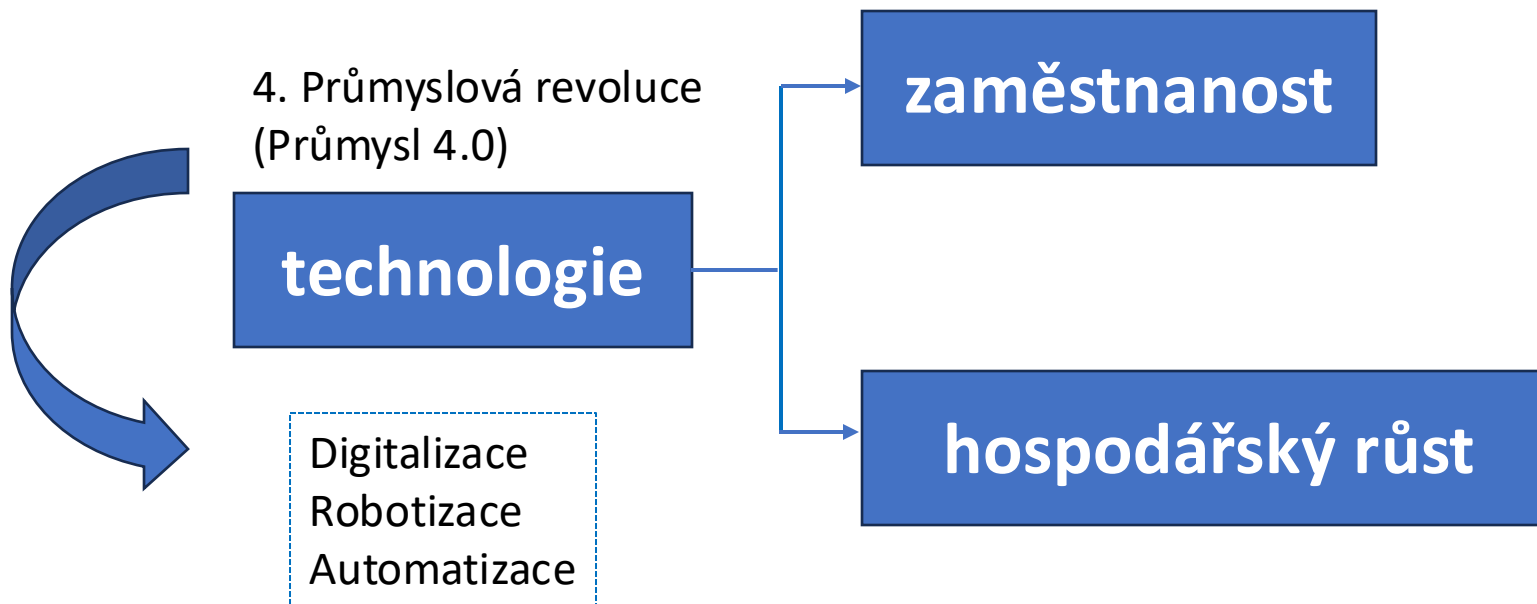

NUMBER OF TOP 50 CLUSTERS BY REGION

Asia N. America Europe Oceania Middle East

*patent applications under WIPO's Patent Cooperation Treaty (PCT). Scientific publications from the Web of Science's Science Citation Index Expanded (SCIE)

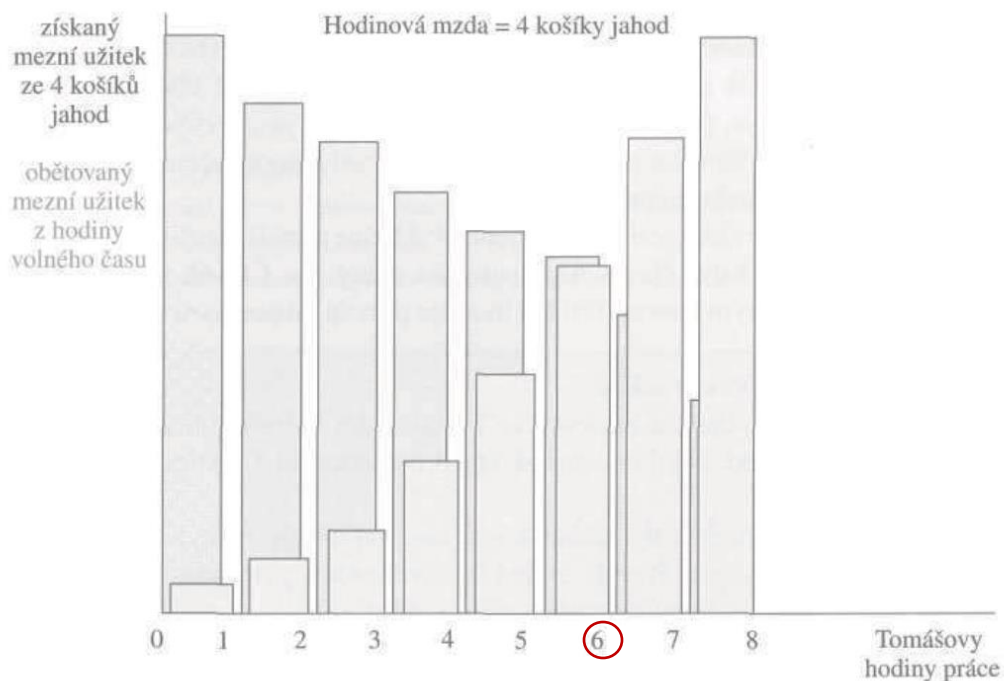

Technologický pokrok a trh práce v ČR

Studie OECD (Employment Outlook 2016) pro ČR odhaduje, že automatizací bude v průběhu následujících 20 let silně ohroženo 10 % pracovních míst a u 35 % pracovních míst dojde k podstatným změnám ve vykonávaných činnostech. Pokud se tento odhad vztáhne k počtu zaměstnaných, bude vysoce ohroženo cca 408 tisíc pracovních míst a u 1,4 milionu pracovních míst dojde k podstatným změnám. Dle studie Úřadu vlády ČR (OSTEU, 2015) zanikne více než 2,5x více pracovních míst, než vznikne, ale díky demografické situaci to nebude mít takový reálný dopad - studie došla k závěru, že v roce 2029 bude na trhu práce o cca 420 tisíc pracovních míst méně, současně se však předpokládá významný pokles osob v produktivním věku o cca 400 tisíc osob. Studie Deloitte (2018) došla k závěru, že automatizace by se mohla dotknout 51 % pracovních pozic, pokud však zareaguje trh práce flexibilně a zaměstnanci budou ochotni se přizpůsobit situaci, nezaměstnanost krátkodobě nevzroste. Z již výše zmiňovaného průzkumu společností PwC (10/2019) lidé očekávají, že digitalizace by mohla začátkem 20. let ovlivnit kolem 3 %, v polovině 20. let kolem 25 %, v polovině 30. let až 40 % pracovních míst.

Nabídka práce a trh práce

Člověk se rozhoduje mezi prací a volným časem

Obr. 11-1 Šedé sloupky znázorňují mezní užitek z dalších 4 košíků jahod, který Tomáš získá za hodinovou mzdu. Červené sloupky znázorňují obětovaný mezní užitek z hodiny volného času, který by Tomáš mohl mít, kdyby nepracoval na plantáži.

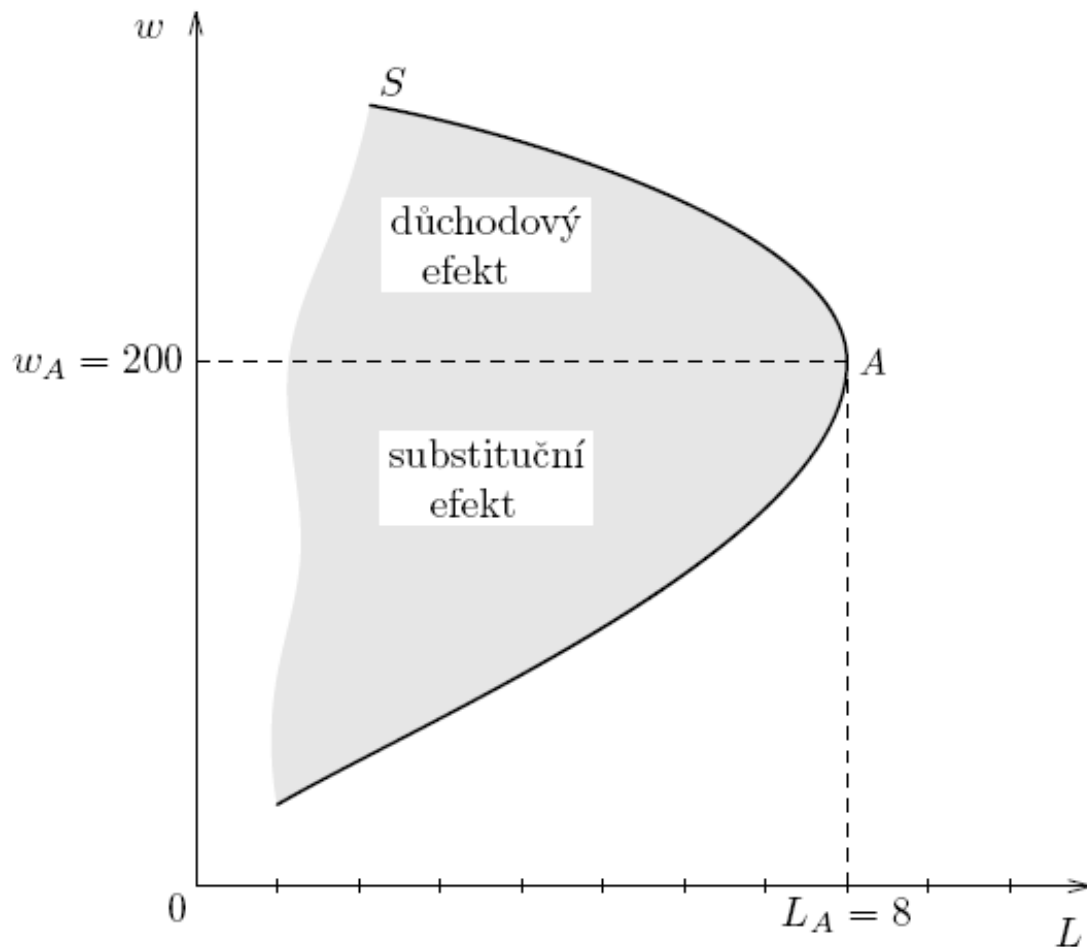
Rozhodování člověka, zda má pracovat nebo nemá pracovat = rozhodování mezi volným časem (zvláštní statek) a ostatními statky, které by si mohl koupit za mzdu

Cena volného času = ***mzda***

Když se mzdy zvýší, volný čas zdraží – ***substituční efekt***

Mzda je také důchodem – ***důchodový efekt***

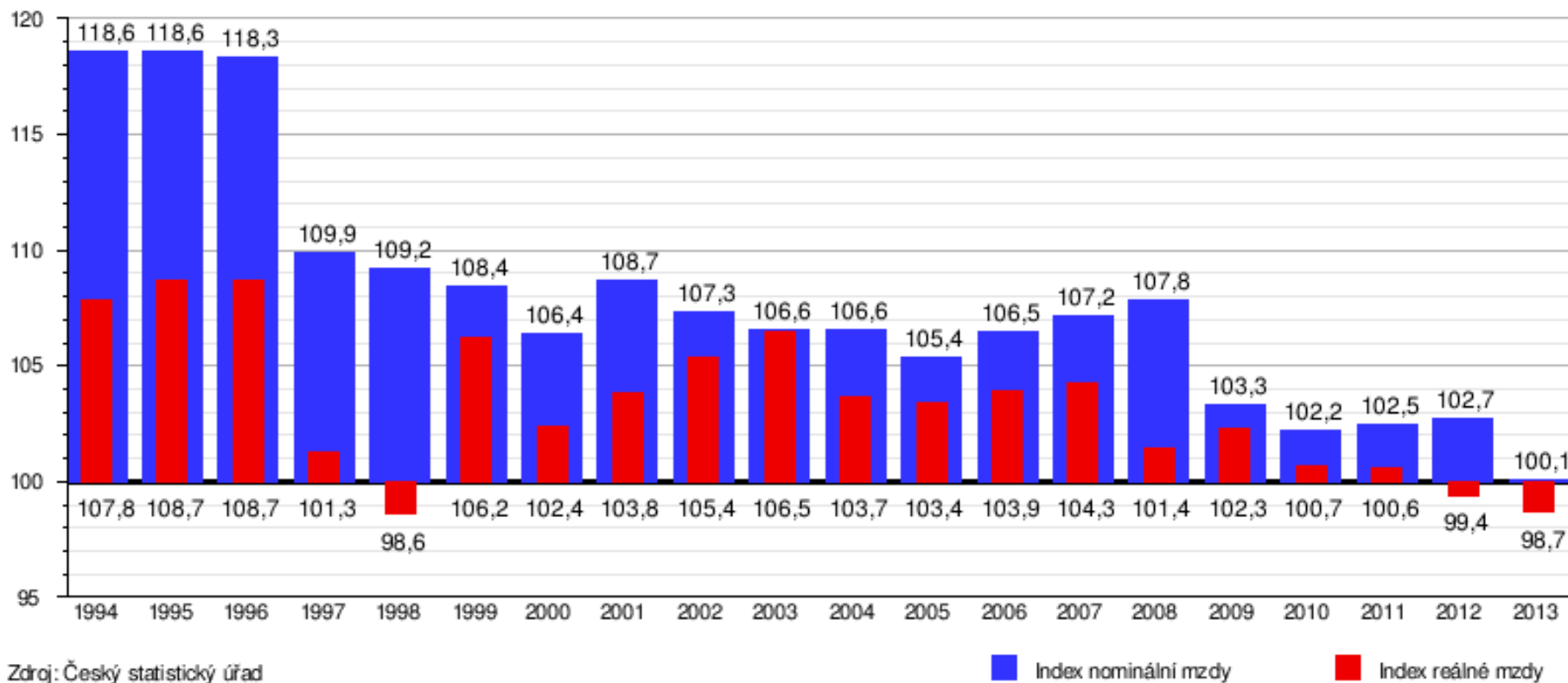
Křivka individuální nabídky práce

Důchodový efekt převládá při vysokých mzdách

Substituční efekt převládá při nižších mzdách

Mzda nominální a reálná

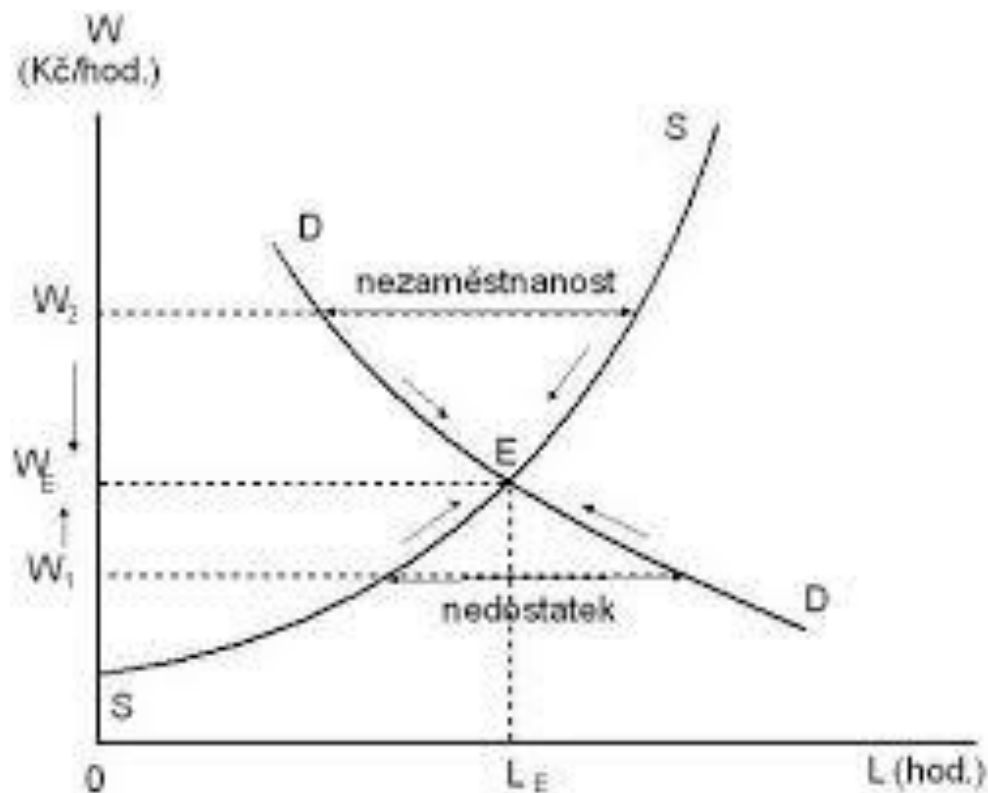
Funkce nabídky práce vyjadřuje závislost nabízené práce na ***reálné mzdě***

Poptávka po práci závisí také na ***reálné mzdě***

$$\text{Reálné zvýšení mezd} = \frac{\text{index nominálních mezd}}{\text{index cen spotřebních statků}}$$

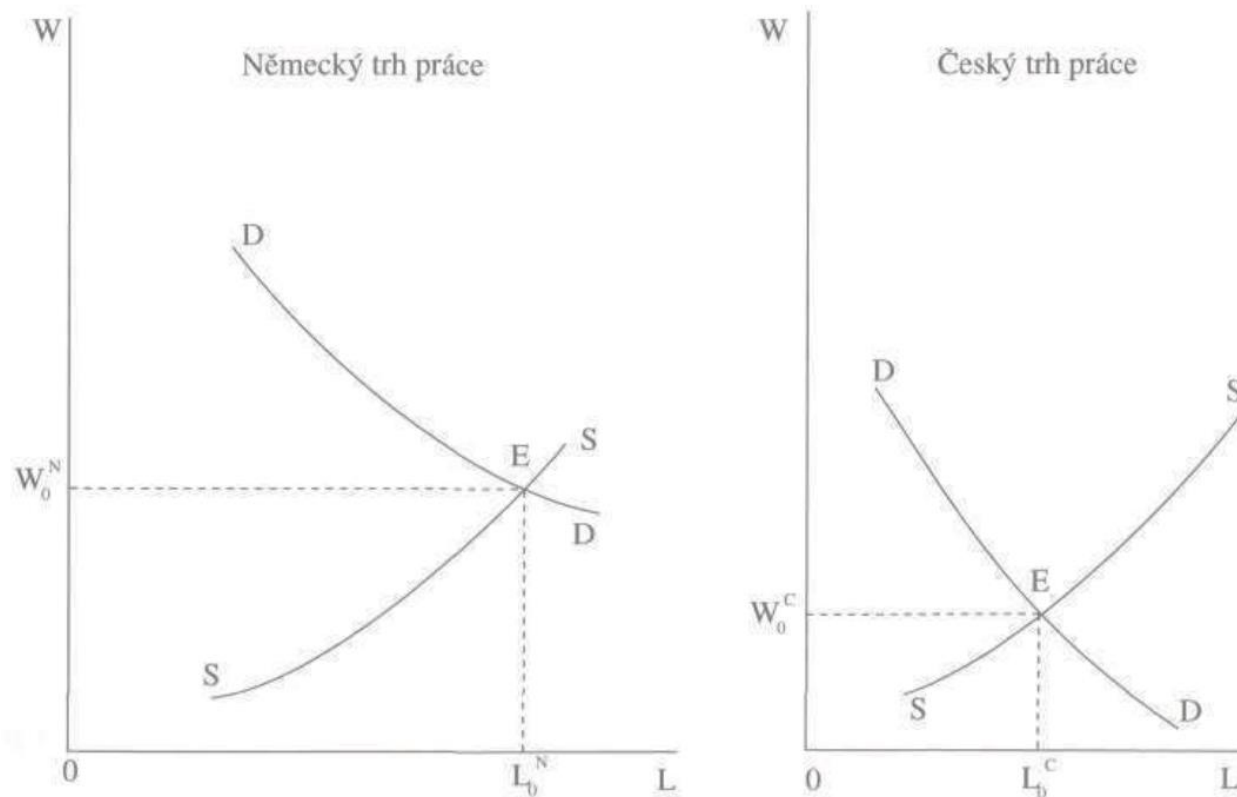
Příklad: Zjisti o kolik vzrostly nominální a reálné mzdy v ČR v loňském roce

Trh práce

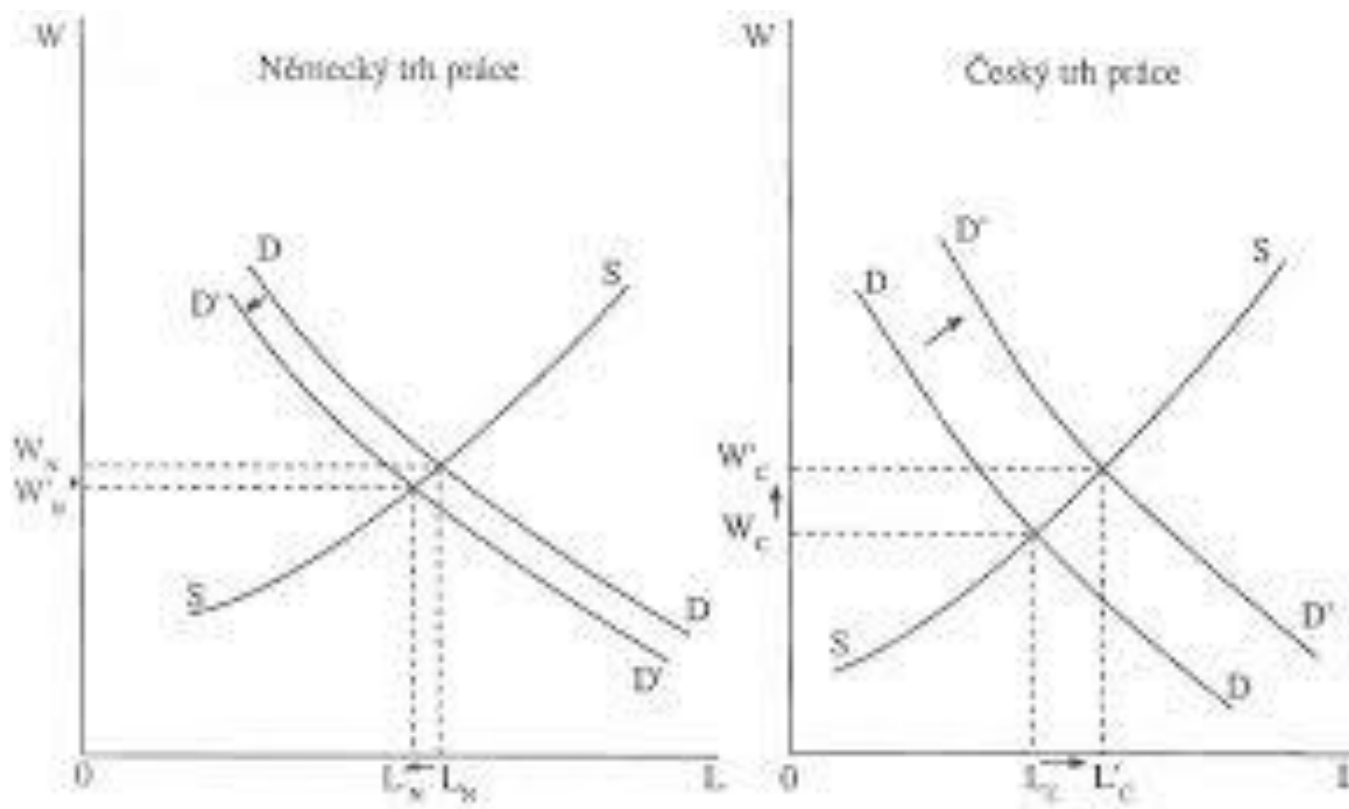
Výše reálné
mzdy je
určena
trhem práce

Reálné mzdy v ČR a v Německu

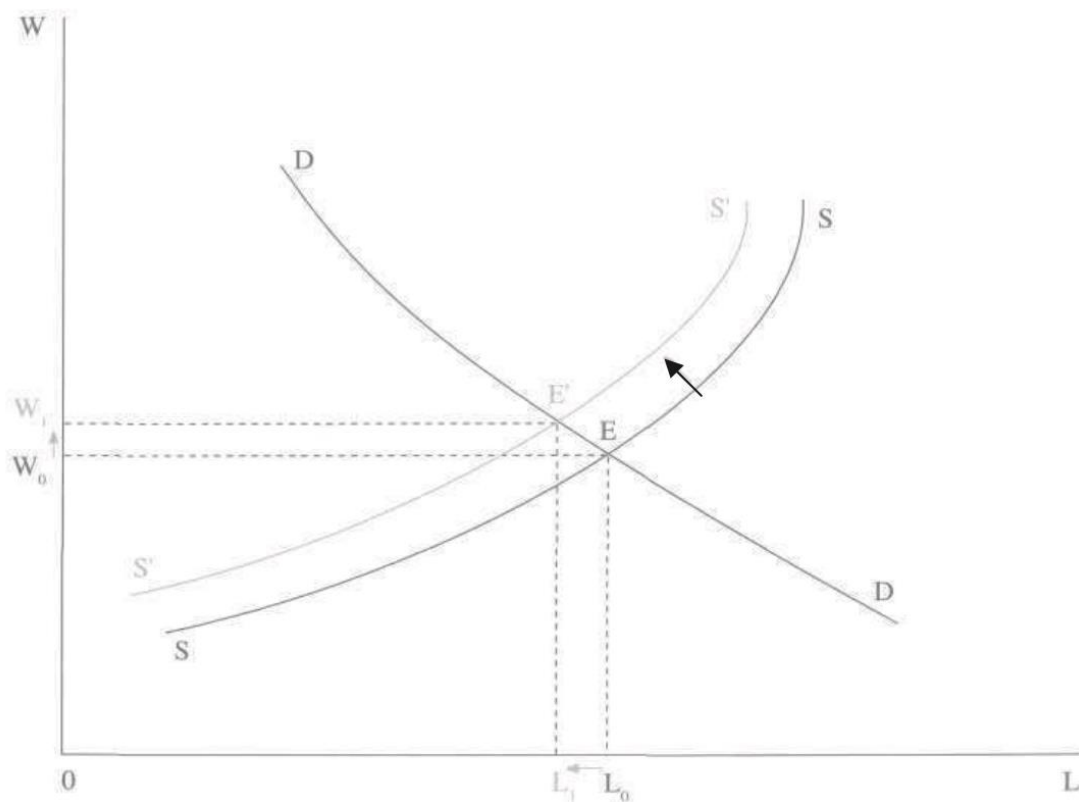
Obr. 11-6 Německý a český trh práce se liší vzájemnou polohou poptávky a nabídky. Výše poptávky po práci je odrazem produktivity práce.

Změny na trhu práce, které nastanou vlivem přílivu kapitálu (změna v poptávce)

růst reálné
mzdy +
růst
zaměstnanosti
vlivem růstu
poptávky

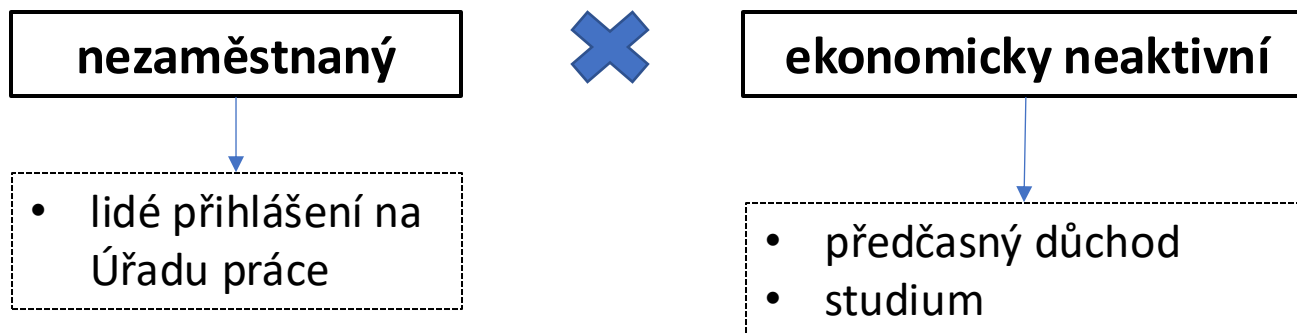
Změny na trhu práce, které nastanou vlivem nabídky

růst reálné
mzdy +
pokles
zaměstnanosti
vlivem poklesu
nabídky práce

Obr. 11 — 8 Prodloužení doby, po kterou mají nezaměstnaní nárok na podpory, sníží nabídku práce - křivka nabídky práce se posune doleva. Zaměstnanost klesne a reálná mzda se zvýší.

Nezaměstnanost

Skutečná nezaměstnanost bývá zpravidla větší než registrovaná nezaměstnanost

Typy nezaměstnanosti dle příčin

Frikční nezaměstnanost → dočasně nezaměstnaní

- Přirozený pohyb pracovní síly
 - Má krátkodobý charakter
 - Je to dobrovolná nezaměstnanost
 - Firmy/zaměstnanci potřebují určitý čas na to, aby se „vzájemně sladili“
($N_a = P_o$)
-

Jak snížit frikční nezaměstnanost?

- Zvýšit informovanost o podmínkách na trhu práce
- Zlepšit podmínky pro mobilitu pracovních sil

Typy nezaměstnanosti dle příčin

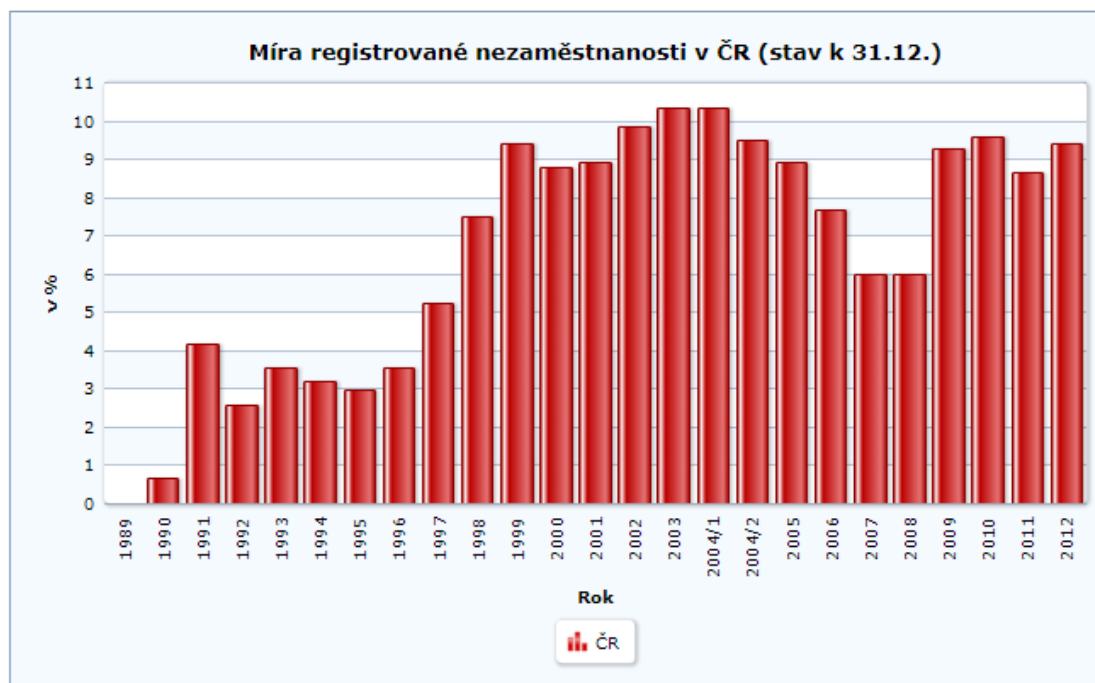
Strukturální nezaměstnanost → strukturální změny v ekonomice

- Zánik některých odvětví
- Klesá poptávka po některých odvětvích, a tím se zmenšuje jejich výroba a propouští se
- Vzniká v podmínkách nepružných nominálních mzdových sazeb na základě nedostatečné poptávky v odvětvích, kde probíhá útlum, zatímco jiná odvětví zažívají rozmach

Jak snížit strukturální nezaměstnanost?

- Rekvalifikace
- Podpora vzdělání

Strukturální nezaměstnanost → transformace české ekonomiky v 90. letech

1) metodika platná do 30. června 2004 - podíl počtu registrovaných uchazečů na pracovní síle

2) metodika platná od 1. července 2004 - podíl počtu dosažitelných uchazečů na pracovní síle vč. cizinců

Typy nezaměstnanosti dle příčin

Cyklická nezaměstnanost → fáze hospodářského poklesu ve všech odvětvích

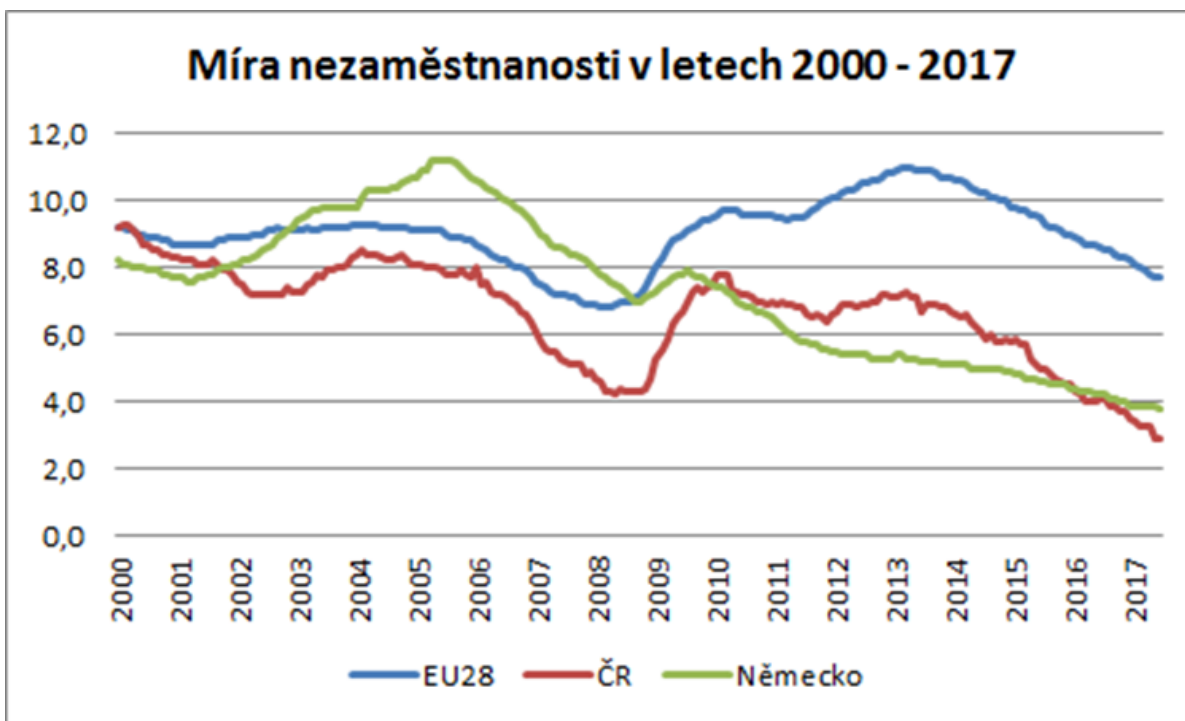
- Je to nedobrovolná nezaměstnanost, která je podmíněna nepružností mezd směrem dolů
 - Vyplývá z nedostatečné agregátní poptávky a její vznik má za následek ,že skutečný produkt je nižší než potenciální produkt
-

Okunův zákon:

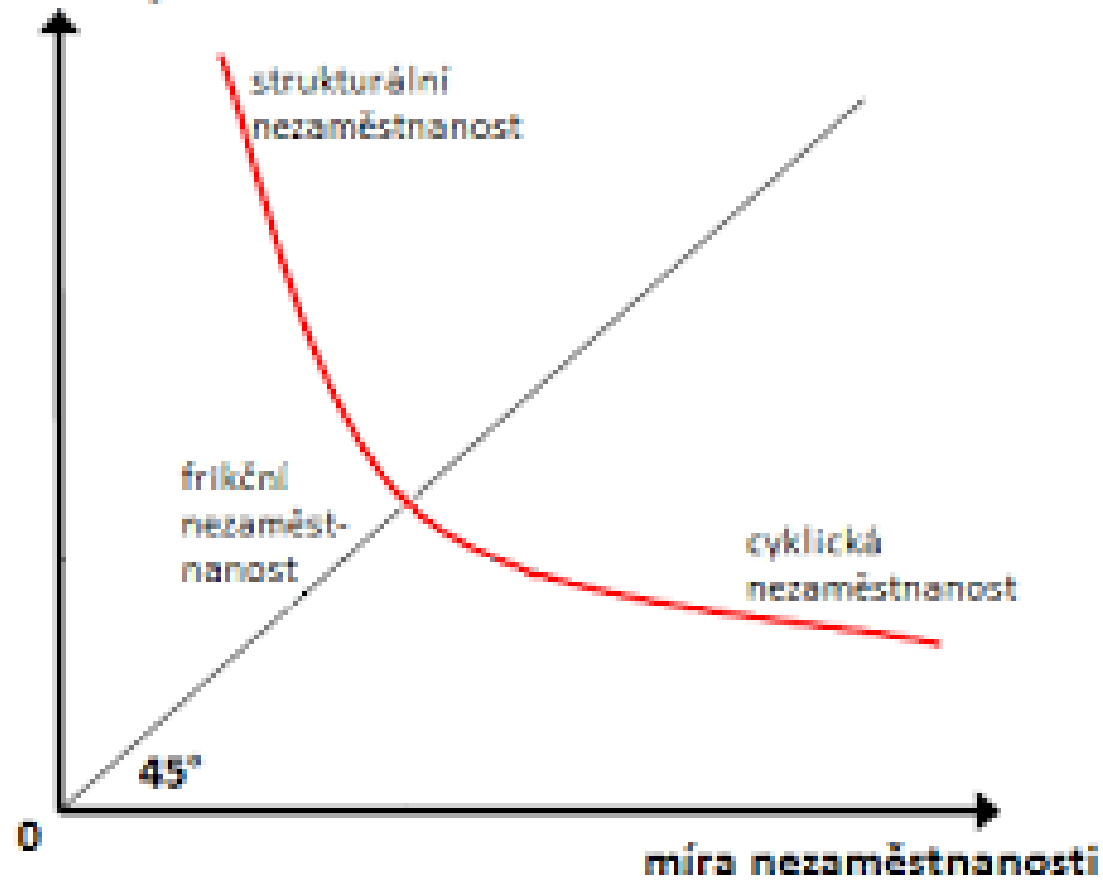
Když HDP roste rychleji, míra nezaměstnanosti klesá

Když HDP roste pomalu nebo klesá, míra nezaměstnanosti se zvyšuje

Cyklická nezaměstnanost → finanční a ekonomická krize ve světě 2008/2009

míra volných míst

Typy nezaměstnanosti dle příčin

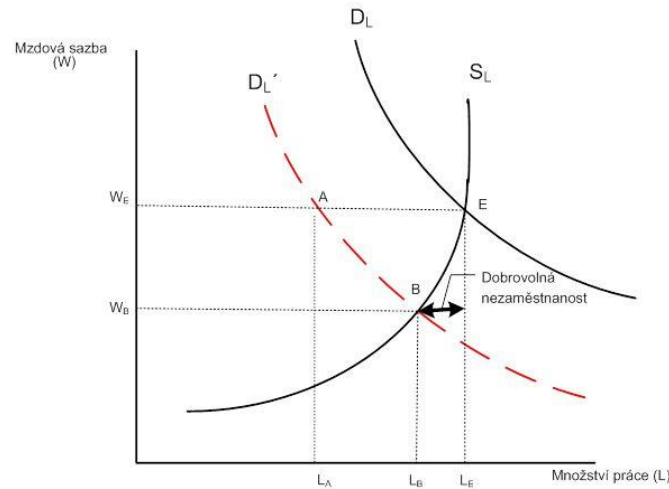
Sezónní nezaměstnanost → sezónní práce (zemědělství, stavebnictví)

Dobrovolná nezaměstnanost

- Nezaměstnaný hledá práci za vyšší mzdu, než která na trhu práce převládá
- Výše podpory ovlivňuje délku dobrovolné nezaměstnanosti

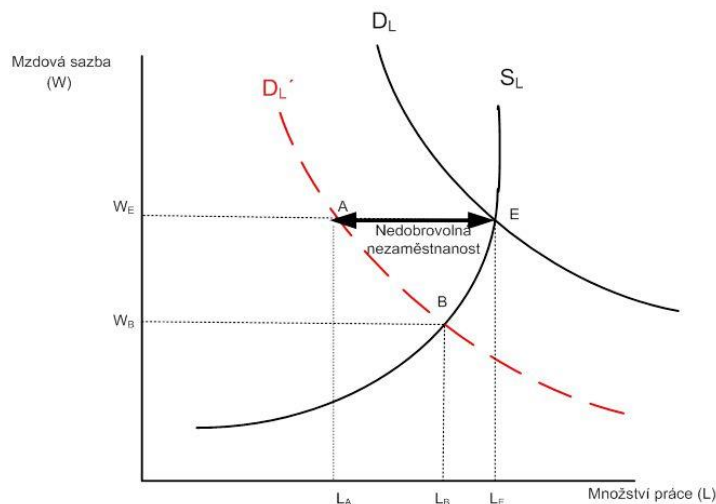
Dobrovolná nezaměstnanost

Nedobrovolná nezaměstnanost

- Nezaměstnaný hledá práci za takovou mzdu, která na trhu práce převládá, avšak nemohou ji najít
- Příčinou jsou překážky bránící poklesu mezd – odbory, minimální mzda

Nedobrovolná nezaměstnanost

Dlouhodobá nezaměstnanost

- Skutečný problém
- Může mít vážné sociální důsledky
- Příčinou mohou být štědré podpory v nezaměstnanosti, které oslabují motivaci nezaměstnaných hledat si novou práci

Vliv zákonodárců na trh práce – ochrana zaměstnanců před propouštěním

Vliv odborů – zaměstnávání na zkrácený pracovní úvazek

Stát a vytváření pracovních míst

- Ekonomické zákonitosti a politické zájmy
 - Vytváření a ochrana pracovních míst v soukromém sektoru se dostává do konfliktu se zákony trhu
 - Krátkodobá opatření s dlouhodobými důsledky pro daňové poplatníky – rostoucí veřejný dluh, zpomalování hospodářského růstu, neefektivnost
-

Příklady z minulosti:

- Záchrana třineckých železáren
- Revitalizace českého průmyslu
- Zestátnění Liberty Steel ???

Technologický pokrok, zaměstnanost – úloha státu – případ ČR

- Podpora výzkumu, vývoje, inovací
 - Kvantita není totéž co kvalita
 - Nepředvídatelnost směrů technického rozvoje
- Podpora vzdělávání, zajištění rekvalifikace
 - Studenti nestudují obory, které jsou firmami nejvíce poptávány
 - Specifické programy pro starší pracovníky
 - Změny v profesní struktuře
- Narůstající nerovnosti ve společnosti a systém sociálního zabezpečení

Děkuji za pozornost

prof. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.

+420 596 994 560

lenka.fojtikova@vsb.cz

www.vsb.cz